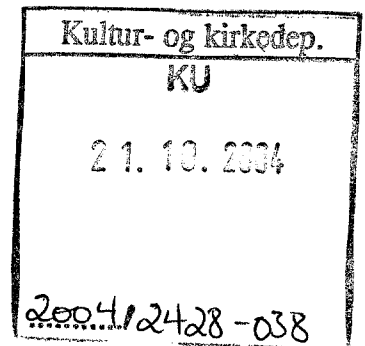

AUST-AGDER FYLKESKOMMUNE
FYLKESRÅDMANNEN

Kultur og kirke-departementet

Postboks 8030 Dep
0030 Oslo

Saksbehandler: Per Norstrøm

Direkte tlf.: 37017352

Deres ref.: 2004/2428
KU/KU3

Vår ref.: 2004/104-378/2004

Vår dato: 20.10.2004

Arkivnr: C00

Innspill - Stortingsmelding om kultur og næring

Det vises til brev fra Kultur- og kirke-departementet datert 23.08.04. Fylkeskommunen har drøftet punktene som er listet opp på s. 2 i brevet. Synspunkter som er kommet frem under drøftingene blir gjengitt i det følgende.

Virkemiddelbruken – utfordringer for det offentlige

Det må understrekes at samspill mellom kultur og næring er avhengig av helhetstenkning og samordning. Fylkeskommunen har gode erfaringer med samordning på regionalt nivå, men opplever at statlige ordninger i noen grad virker begrensende på mulighetene for optimale løsninger, f. eks. gjelder dette geografiske begrensninger i bruken av statlige midler til regional utvikling. En samordning og helhetstenkning når det gjelder virkemidler på nasjonalt nivå vil være positivt i forhold til virkemiddelbruken på regionalt nivå.

Kompetanse og nettverksbygging

Det er utfordringer forbundet med satsing på kulturbasert næring. Fra enkelte hold pekes det på problemer forbundet med mulig kommersialisering av kulturtiltak og i andre ender skjer også unødig forbruk av kulturtiltak i næringens tjeneste. Det er i denne sammenheng nødvendig å få til et godt samspill mellom kultur- og næringsinteressene, der begge sektorenes integritet ivaretas på en respektfull måte.

Både kultur- og nærings-satsning er nødvendig for å bidra til en positiv samfunnsutvikling i den enkelte region. For at slik satsning skal lykkes, er det viktig å legge til rette for å bygge aktive nettverk mellom aktørene i kultur- og næringssektoren.

Konkrete eksempler på kultur- og næringsrelaterte satsninger
Fylket har mange og varierte eksempler på samspill mellom kultur og næring. De kan grovt grupperes slik:

- kommuner
- bedrifter
- design
- festivaler, begivenheter, masse mønstringer
- stedsutvikling
- kulturbygg
- skapende kunstnere.

Kommuner

Fylkets mest fremtredende eksempel på en helhetlig strategi på kultur og næring finnes i Risør.

Risør "lå på ryggen" i 1970-årene, men klarte likevel å få bygd et av landets første to kulturhus. Dette tiltrakk unge kunstnere, og en gruppe kunsthåndverkere valgte å slå seg ned her og åpne verkstedutsalg. Det ble starten på en utvikling som har gitt Risør nye aktiviteter og en helt ny identitet.

Videre ble det et vendepunkt for Risør at byen kom med i Kommunaldepartementets PTD-program. Parallelt har det foregått en utstrakt fysisk rehabilitering av byen, og et omfattende stedsutviklingsprosjekt.

Blant kulturbaserte bedrifter i Risør i dag vil vi peke på:

- Galleri Villvin – Utstillinger/utsalg av kunsthåndverk
- Acanthus – Produksjon av designet brukskeramikk. Utstillinger innendørs og utendørs, kafé.
- Hødnebø AS – Produksjon av møbler basert på en kombinasjon av tradisjon og moderne design
- Woolin AS - Produksjon av designete tepper (Hødnebø)
- Bosvik AS – Produksjon av kontormøbler med høy profil på design
- Risør Kunstforum – Kurssenter
- Embla Smykker

Videre er det utviklet i alt fem betydelige festivaler i Risør, jfr. nedenfor.

Også Tvedestrand har i de senere år tatt et helhetlig grep gjennom etableringen av "Bokbyen ved Skagerrak". Her har en "sovende" bydel fått ny vitalitet gjennom opprettelsen av rundt 20 bokutsalg. Flere av disse er knyttet til handel med andre typer varer. Byen driver aktiv litteraturformidling, især i sommersesongen – noe som igjen stimulerer reiselivet.

Bedrifter

Blant kulturbaserte bedrifter i fylket er Hillestad AS et godt eksempel. Tovdal (i Åmli kommune) var i ferd med å avfolkes da eierne av gården Hillestad tok opp kampen for å skaffe levebrød både til seg selv og til andre i dalen. Etter 10 år med plastbåtproduksjon gikk man over til smykkeproduksjon. Det ble brukt profesjonelle designere (den nyeste er Pia

Myrvold), og det ble etablert støperi. Smykkene selges over hele Norge, og eksporteres til store deler av verden.

Gallerivirksomheten ble startet i 1980-årene, og Hillestad Galleri er nå det best besøkte kunstgalleriet i landsdelen. Videre er det etablert et reiselivssenter på Hillestad. Virksomheten utgjør den største arbeidsplassen i dalen - i alt er det nå 20 arbeidsplasser på Hillestad.

På spørsmål fra Agderposten 12.10.04 uttaler gründeren på Hillestad at den viktigste forutsetningen for bedriftens suksess er kvalitet.

En annen type bedrift er Sylvartun i Valle, Setesdal. Sylvartun er et reiselivssenter som er bygd opp av familien Bjørgum – landskjente felespillere og sølvsmeder.

Det finnes en rekke kulturbaserte enkeltpersonsbedrifter i fylket. Vi tenker her i første rekke på skapende kunstnere (visuell kunst, musikk, litteratur osv.). Vi har også eksempler at kunstnere driver sesongbetont kunstgalleri.

Design

Design er et område der relasjonen mellom kultur og næringsliv er tett. Forståelsen av at design er en betydelig konkurransefaktor har vokst frem i takt med internasjonaliseringen. Fylkeskommunen tok tak i dette i slutten av 1990-årene, og etablerte sammen med Innovasjon Norge og Norsk Designråd (senere også Vest-Agder fylkeskommune) et forsøksprosjekt for å stimulere bedriftene til å satse på profesjonell design. Gratis rådgivning, tilskudd til designere, samt oppfølging av prosessen ble gitt til bedriftene. Prosjektet var så vellykket at det har blitt kopiert av flere andre fylker. Lederen for prosjektet er i dag Innovasjon Norges fagansvarlige for design for hele landet.

For sommeren 2005 planlegges det en designbiennale i Risør – ”100 % design” - som den første i sitt slag i landet. Biennalen skal være et møtested mellom designfag, kunsthøgskole og næringsliv.

Festivaler, begivenheter, massearrangementer

Festivaler o. l. har stor betydning for den regionale utviklingen både på nærings- og kulturområdet. Store begivenheter har klare synergieffekter, og bidrar til å profilere stedet og forsterke stedsidentiteten. De stimulerer omsetningen av varer og tjenester, og gjør det mer interessant å bo eller feriere på stedet.

Det fins en rekke større festivaler/begivenheter i fylket. Flere av disse har nasjonal og internasjonal interesse.

- Risør Kammermusikkfest – Internasjonal topplassering iflg. New York Times
- Villvin-markedet (Risør) – Landets største, med deltakelse fra flere land
- Kunsthåndverkbiennalen (Risør) – Nordisk deltakelse (110 boder i 2004)
- Trebåtfestivalen (Risør) – Blant de største trebåtmønstringene i landet
- Designfestivalen (Risør) – Starter i 2005 som landets første på sitt område
- Canal Street (Arendal) – Jazz og bluesfestival av betydelig kvalitet og omfang
- Kortfilmfestivalen (Grimstad) – Nasjonalt/internasjonalt filmfaglig treffsted
- Ibseniana (Grimstad) – Festival knyttet til Ibsen og Hamsun – del av de nasjonale miljøene knyttet til disse forfatterene.

Festivalene er innsprøytninger av energi i den regionale utviklingen, og i fylkesplanen er dette tatt hensyn til gjennom definering et prosjekt for videreutvikling på feltet.

Felles for festivalene er at de trenger offentlig støtte. Det offentlige må ha et økonomisk ansvar for å få kunstnerne til å fungere, og sette dem i stand til å spille rollen som vitaminkilde i den regionale utviklingen.

I tillegg til festivalene fins det en rekke masse mønstre: kulturruker, kulturdager, markedsdager o.a. som er klare eksempler på samvirke mellom næring og kultur.

Stedsutvikling

Stedsutviklingsprosjekter er blitt gjennomført i en rekke kommuner i fylket. Estetisk opprusting av fysiske miljøer stimulerer aktivitet og generell trivsel, og gjør miljøene mer attraktive både for bosetting og reiseliv. Dette er viktig. Vi vil likevel peke på at innholdet i stedsutviklingen bør ha flere dimensjoner enn det vi har sett hittil. Det kan være bruk av kunst som identitetsskapende faktor og tilskudd til miljøet. Det kan også være bevisstgjøring omkring stedets historie og tradisjon. Dette har hatt lett for å bli borte i stedsutviklingsprosjekter slik de har blitt gjennomført hittil.

Kulturbygg

Bygg og anlegg for kulturformål er kan representere viktig drivkraft for næringsliv og regional utvikling. Ovenfor er det f. eks. vist til kulturhusetableringen i Risør som utløsende faktor for en ny utvikling for kommunen. Likeledes har kulturhuset i Grimstad og aktiviteten knyttet til dette utvilsomt hatt stor betydning for byens næringsliv og utvikling.

Få steder finner vi likevel en tettere kobling mellom kultur og næring enn i kulturhuset som nå er under bygging i Arendal (åpnes mars 2005). Representanter for næringslivet tok initiativ til prosjektet, og er tungt inne i prosessen. Her blir lokaler for næringsformål lagt i tilknytning til kulturhuset. I tillegg lokaliseres kommunens rådhus her, og også bussterminalen legges hit. Dette blir en ny og spennende erfaring på samvirket kultur-næringsliv.

Kunstnere i lokalsamfunnet

Skapende kunstnere kan, gjennom sine spesielt utviklede evner til å sette spørsmålstegn bak det tilvante og godtatte, og med sin rendyrking av fantasi, kreativitet og nye vinklinger, være en viktig kilde til impuls for lokalsamfunnet. Både i oppvekstmiljø og i andre kreative sammenhenger, som f. eks. samfunnsplanlegging og næringsliv, har mange kunstnere noe verdifullt å tilføre. Derfor bør staten videreføre og forsterke en politikk som oppmuntrer kunstnere til å bosette seg mer spredt i landet.

Aust-Agder hadde i 1976 (da Kunstnermeldingen kom) 3 visuelle kunstnere bosatt i fylket. Tallet har nå økt til 51 kunstnere (organiserte april 2004). Kunstnerens kompetanse har – om enn fortsatt i for liten grad – blitt benyttet i utviklingsprosesser. Innen grunnutdanningen representerer f. eks. Den kulturelle skolesekken en langsiktig satsning, som må forventes å bære frukter både i relasjon til næringsliv og kulturliv. Her er lokale kunstnere viktige medspillere.

Konklusjon

Det må understrekes at kulturlivet har en verdi i seg selv, og begrunnes i hovedsak ut fra dette. Få er likevel i dag i tvil om at kulturlivet har en positiv effekt på næringslivet. Sammenhengene er mangfoldige og interessante, men vanskelige å måle, med sine ikke helt

oversiktlige ringvirkninger på mange områder. Men på den annen side kan man ofte spørre seg hva situasjonen ville ha vært uten kultursatsning?

Det må være en viktig oppgave å bidra til bevisstgjøring om sammenhenger mellom kultur og næring, og gi muligheter for å skape politisk legitimitet gjennom slike resonnementer. Eventuelt bør en vurdere behovet for et forskningsprosjekt for å kaste mer lys over dette.

Konkret vil Aust-Agder fylkeskommune særlig fremheve behovet for:

- Stimulering/profilering/premiering/ av særlig vellykkete kultur/næring-prosjekter i kommunene
- Gi rom for helhetstenkning gjennom å gi større frihet for fylkeskommunen til å foreta samordnede prioriteringer i virkemiddelbruken
- Økt fokusering og satsning på industridesign på regionnivå
- Økt og mer forutsigbar driftsstøtte til festivaler og lignende tiltak på nasjonalt og internasjonalt nivå
- Videreutvikling av begrepet ”stedsutvikling”, og innholdet i dette
- Økt satsning på kulturbygg og –anlegg
- Videreføring og styrking av en politikk for spredt bosetning av skapende kunstnere.

Vi vil ettersende bildemateriale med mer innen temaområder som er berørt ovenfor. Dere må gjerne ta nærmere kontakt, så vil vi bidra med informasjon etter beste evne.

For øvrig ser vi frem til planlagte stortingsmelding med store forventninger.

Med hilsen

Per Norstrøm
fylkeskultursjef